

Ladislav Andrášik

EKONÓMIA REÁLNYCH A VIRTUÁLNYCH HOSPODÁRSTIEV

***Abstract:** Since its rise until now, economics has not had the subject of its study as a whole precisely defined, in the way that would meet requirements placed on intersubjectivity in a broad community of economists. Because of this, there arise numerous misunderstandings, even disputes between representatives of several schools of economic thought. Some schools or streams of thought try to deal with the problem by placing an attribute before the word economics. However, that does not solve the problem; on the contrary – it clearly points to an internal diversity of economics, which is something that does not suit the science. Because of this, in fact, social economic conscience still does not exist in a narrower sense of the concept. A principle problem of a scientific discipline is a precise determination of the part of objective reality in question and the formulation of this chosen part of reality to investigation (the subject of investigation). In the case of economics is is mostly not quite clear. It often happens that an economist claims to be studying objective reality, while in fact manipulating with abstract constructions, or mental models, which more or less severed from the objective reality. By analysing the mental model construed above some objective/real-life entity, need not considered as a drawback or mistake; however, it has to be clearly communicated in an adequate scientific way. If this done, then a clear boundary given between the subjects of exploration/investigation constructed above objective/real-life reality and the subject of investigation of some mental model. If mental models which make up a particular scientific whole fulfil on a higher level intersubjectivity requirements and a particular community of economists shares and uses them in this way, then we can speak about the existence of economic conscience of the given community. The aim of the present paper is to demonstrate the importance of clear determination of subject of study/investigation and specifically deal with new possibilities of cultivating methods of studying/exploring mental models, or virtual economies supported with advanced ICT products and services, applied information science (AI), computational intelligence (CI) and cognitive sciences. Proper using these new means, methods and tools to explore virtual economies this way helps in increasing quality of scholarly/scientific outputs, as well as intersubjectivity within a large community of not only academic economists, but also non-academics, including politicians. This at the same time also helps in increasing the quality of cognition of objective/real-life economic processes; enable to cultivate imagination of each entity related to complex dynamic processes going on in a real-life socio-economic reality. We illustrate simple forms of this kind*

of activity by experimenting in virtual laboratories created in STELLE, iDMC and in Excel.

Keywords: *Absorption of theory, Baldwinian teaching and evolution, Time of entity, Darwin's teaching and evolution, Genetics and memetics, Hybrid excellence networks, Hybrid network organism, Imitation, Information cascades, Collective economic consciousness, intelligence, wisdom, Complex adaptive behaviour, Conform thinking and behaviour, Computation tools of consciousness, Computation entities, Face-to-face communication, Economics – information science cooperation, Lamarck's teaching and evolution, Memetic computation, Meta-consciousness (-knowledge), Modelling and simulations, Myslits, Softbots, Speciation's, herd behaviour, Stigmergy, Succession, Transfer, students' knowledge: obligatory and facultative, virtual laboratories.*

JEL: C 72, C 91, D 8

1 Úvod

Rozvoj globálnej vedomostnej ekonomiky a stále lepšie možnosti pre subjektívne až voluntaristické zasahovania do nej ekonomicky silnými subjektmi kladie pred ekonómiu veľké výzvy. Osobitne sa to týka katastrofického vývoja v Európskej únii, v dôsledku ktorého sa na adresu ekonómie ozýva kritika zo všetkých strán. Nemyslíme si, že tá kritika je neoprávnená, je však nekompetentná a adresovaná v uvedenom kontexte nesprávnym smerom. Sotva totiž možno obviňovať ekonómiu za niečo, čo je vo výlučnej právomoci politikov, štátnych úradníkov a byrokratického aparátu. Zval'ovať zodpovednosť za to, čo sa v ostatných rokoch deje najmä v Eurozóne na ekonómiu a teoretikov, je nehoráznosť. Na druhej strane oprávnenou je tá kritika, ktorá vytýka ekonómii, že nevie výstižne vysvetliť (zlyhanie pozitívnej funkcie ekonómie), tobôž dať usmernenie ako von z marazmu (zlyhanie jej normatívnej funkcie). V uvedenej súvislosti možno súhlasiť s tým, že ekonómia nie je na úrovni súdobých požiadaviek. Ale na mieste je aj otázka: „A bola vôbec niekedy?“ Do tejto horúcej témy by sme si netrúfali zabrádať. Predsa si však neodpustíme rekriminovať výrok významnej anglickej ekonómky Joan Robinsonovej, ktorá koncom šesťdesiatych rokov minulého storočia na konferencii v Smoleniciach adresovala ekonómii približne toto: „Ekonómia je ešte stále akoby nevyčválanou kobyľou...“. Sotva možno tvrdiť, že po vyše štyridsiatich rokoch sa niečo výraznejšie zmenilo. A keď sme sa už dotkli Angličanky, tak v záujme rodovej rovnosti pripomeňme, že aj slovutní ekonómovia vyslovia niekedy výrok, ktorý by od nich nikto nečakal. Nemáme na mysli nikoho iného ako samého J. M. Keynesa a jeho gnómu o dlhodobom horizonte hospodárstva: „... v budúcnosti aj tak budeme všetci mŕtvi ...“. Keďže tento nevyvrátiteľný výrok sa už dávnejšie naplnil aj v jeho prípade, nepatrí sa pripomínať, čo je úlohou vedy, totiž ak si ekonómia vážne nárokuje patriť do tejto kategórie. Dnes sa niečo také ako jeho gnóma